

N:o 74.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1892, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor.

(1:a U. A.)

Uti en den 10 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 36) har Kongl. Maj:t, — under förmälan att, sedan, med anledning af dels Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1889 angående uppgörande af förslag till grunder för beredande af ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tjenstgöra vid småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan, dels ock en af styrelsen för tionde allmänna svenska folkskoleläraremötet i Stockholm hos Kongl. Maj:t gjord framställning om vidtagande af erforderliga åtgärder såväl i allmänhet för ett bättre betryggande i rättsligt och ekonomiskt afseende af småskolelärarecorpsens ställning som särskildt för nämnda corps' understödjande på äldre dagar, Kongl. Maj:t den 17 oktober 1890 uppdragit åt en komité att afgifva betänkande och förslag, på hvilket sätt och under hvilka villkor i öfrigt, utan alltför stora kostnader för staten och kommunerna, understöd på ålderdomen måtte kunna beredas lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, så ock att utarbета förslag till de reglementariska bestämmelser, som i ämnet blefve erforderliga, denna komité full-

gjort det komitén lemnade uppdrag och den 4 februari 1891 till Kongl. Maj:t aflemnadt betänkande och förslag om ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor jemte förslag till reglemente för »småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt», och vederbörande deröfver afgifvit yttrande, — föreslagit Riksdagen att godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor:

I) i afseende å anstaltens ändamål:

att anstalten, hvilken benämnas småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1893, afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes;

att, der på grund af särskilda förhållanden lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor hafva en i afseende på arbetstiden med ofvannämnda lärares och lärarinnors fullt jemförlig tjenstgöring, de kunna, på vederbörande skoldistrikts derom hos Kongl. Maj:t gjorda ansökan och på de villkor, som af Kongl. Maj:t föreskrifvas, vinna delaktighet i den med anstalten afsedda förmån;

II) i afseende å kostnadernas bestridande:

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af vederbörande skoldistrikt och fyllnadsbidrag af staten;

III) i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande:

att skoldistrikt skall vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 6 kronor för hvarje af de under I), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskolelärare-tjenst;

att denna afgift skall utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning kommer i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönetillskottet för året; samt

att nämnda afgift skall erläggas på det sätt, att statskontoret och Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönetillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skall utgå, afdrager 6 kronor, hvarefter de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifter insändas till statskontoret;

IV) i afseende å villkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp:

att rätt till understöd från anstalten skall, under de villkor som i öfrigt bestämmas, tillkomma hvar och en af de under I), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlemnandet till vederbörande skolråd af sin ansökan om understöd varit i tjenst anställd;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 150 kronor för år;

att rätt till helt understöd skall efter afgang från tjensten tillkomma lärare eller lärarinna, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjensteår;

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjensteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgang från tjensten erhålla helt understöd;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folk-skoleinspektör anses på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförmållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjenst, skola efter uppnådda 25 tjensteår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, vara berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökan, efter afgang från tjensten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,

som fyllt 45 år	70 kronor
” ” 46 ”	75 ”
” ” 47 ”	80 ”
” ” 48 ”	85 ”
” ” 49 ”	90 ”

b) lärare eller lärarinna,

som fyllt 50 år	100 ”
” ” 51 ”	110 ”
” ” 52 ”	120 ”
” ” 53 ”	130 ”
” ” 54 ”	140 ”

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anstald före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och af förut nämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sin tjenst sköta, likaledes vara berättigad att efter afgång från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjensteår uppgår till

till belopp af

75 år	100 kronor
76 „	110 „
77 „	120 „
78 „	130 „
79 „	140 „

att lärare eller lärarinna, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjensteår, men genom obotlig sjukdom blifvit urständsat att vidare sköta sin tjenst, skall ega att, derest han eller hon tjenstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 70 kronor;

att tjensteår skall med afseende på rätt till understöd räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort minst 7 kalendermånader, och att med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, skall verkställas en sammanläggning och reduktion, med beräkning af 7 månader på hvarje år;

att med afseende på rätt till understöd hel tjenstgöring skall beräknas omfatta minst 18 undervisningstimmar i veckan;

att i lärares eller lärarinnas tjenstetid skall inräknas all hel tjenstgöring i de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, af hvad slag den vara må, undervisning i blott öfningsämnen och slöjd dock endast på vederbörande skoldistrikts derom hos Kongl. Maj:t gjorda ansökan och på de villkor, som af Kongl. Maj:t föreskrifvas;

att, om den, som börjat att uppbära understöd från anstalten, mottager nytt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola, han eller hon skall förlora understödet för den tid, under hvilken han eller hon uppbär lön såsom lärare eller lärarinna, dock med undantag för det fall att en understödstagare vid sjukdoms- eller annat tillfälligt förfall för tjenstgörande lärare eller lärarinna under kortare tid vikarierar för denne;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall förlora sitt understöd;

att den, som under loppet af fem år ej uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om han eller hon sedermera ånyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion, om och i hvilken mån han eller hon åter må inträda i sin förra rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, utan att der-till ega Kongl. Maj:ts tillstånd, derigenom förverkar understödet för den tid, han är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte, eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjänst, hans rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och vidtaga med början af månaden näst efter den, under hvilken läraren eller lärar-rinnan upphört att åtnjuta lön, eller ock — der lärare eller lärarinna, som först efter afgang från tjänsten, men inom ett år derefter, in-lemnat sin ansökan om understöd, särskildt hemställt, att denna måtte pröfvas med afseende på hans eller hennes efter afgang från tjänsten uppnådda högre lefnadsålder och dermed möjligen följande rätt till högre understödsbelopp — med början af månaden näst efter den, under hvil-ken han eller hon till vederbörande skoloråd ingifvit ansökning att från anstalten erhålla understöd;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, under hvilken understödstagare aflidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd af nu ifrågavarande slag ej må för understödstagarens gäld i mät tagas;

V) i afseende å utbetalning af understöd:

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten; samt

att, om understödstagare är boende i landsorten, han skall vara berättigad att efter hos styrelsen för anstalten gjord anmälan, inne-fattande uppgift om hans hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från styrelsen få understödet med allmänna posten i rekommenderadt eller assureradt tjenstebref kostnadsfritt sig tillsändt;

VI) i afseende å understödsanstaltens styrelse och förvaltning:

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, och att tills vidare dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma samt dess förvaltning.

I sammanhang härmed har Kongl. Maj:t — med tillkännagifvande, *dels* att, derest dessa grunder af Riksdagen godkändes, Kongl. Maj:t ämnade för den nya anstalten utfärda reglemente i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af komitén dertill uppgjorda, propositionen bifogade förslag, med de ändringar deri, som af tillämpningen af de nu föreslagna grunderna kunde föranledas, *dels* att Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhörde anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, komme att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, *dels* ock att Kongl. Maj:t, i den mån särskildt bidrag från statsverket till anstaltens uppehållande blefve erforderligt, komme att till Riksdagen aflåta proposition om uppförande i riksstaten af härtill erforderligt anslag — föreslagit Riksdagen att, i afseende å kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1893, medgifva,

att Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blefve erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Kongl. Maj:t, i den mån från skoldistriktet influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Till det vid propositionen fogade af komitén afgifna förslag till reglemente för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt likasom till det propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 10 mars 1892 tillåter sig utskottet hänvisa.

I enlighet med hvad Riksdagen i sin omförmälda skrifvelse uttalat och statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till berörda statsrådsprotokoll anført, har utskottet ansett af behovet påkalladt, att åtgärder vidtagas för att bereda de lärare och lärarinnor i folkskolans tjänst, hvilka icke kunna erhålla pension från folkskolelärares pensionsinrättning, nödortftig försörjning sedan de i denna tjänst förbrukat sina bästa krafter.

Mot de af Kongl. Maj:t efter föregående särskild utredning nu föreslagna grunder för inrättande af en ålderdomsunderstödsanstalt för

ifrågavarande lärare och lärarinnor, hvilka grunder synas medföra synnerlig enkelhet och reda i tillämpningen, har utskottet i allmänhet icke haft något att erinra. Dock har utskottet, hufvudsakligen i syfte att i någon mån begränsa statens alltjemt växande utgifter för folkskoleundervisningens behof äfvensom dess kostnader för pensionsväsendet, som jemväl ställer nya anspråk på statens mellankomst, ansett nödigt föreslå några ändringar i berörda grunder, för hvilka ändringar utskottet nu går att redogöra.

I) *I afseende å anstaltens ändamål.*

Såsom här ofvan omförmäls har Kongl. Maj:t föreslagit att ifrågavarande anstalt skulle bereda ålderdomsunderstöd icke blott åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, utan jemväl under vissa villkor åt lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, hvilka på grund af särskilda förhållanden hafva en i afseende på arbetstiden med ofvannämnda lärares och lärarinnors fullt jemförlig tjenstgöring.

Utskottet är emellertid af den åsigt, att understöd från anstalten icke bör tilläggas andra lärare och lärarinnor än dem, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, och detta icke blott så, att lärare eller lärarinna, som söker understöd från anstalten, då skall innehafva eller inom ett år derförinnan innehaft en beställning, för hvars aflönande bidrag af allmänna medel lemnas, utan tillika så, att såsom tjenstetid dervid skall för honom eller henne räknas allenast den tid, som intjenats i sådan beställning.

Då nu lärare och lärarinnor i öfningsämnen och slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor icke innehafva beställningar, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, har utskottet ansett, att för berörda lärare och lärarinnor inträde i anstalten icke bör medgifvas. Och föreställer sig utskottet att åtminstone de af dessa lärare och lärarinnor, som uteslutande meddelat undervisning i slöjd, utan svårighet skola kunna, vid afgang från skolan, förtjena sin bergning i något handverk. Af denna anledning anser utskottet jemväl att, derest framdeles lönetillskott för sistnämnda lärare och lärarinnor skulle beviljas, ändock understödsrätt icke bör dem tilläggas.

II) *I afseende å kostnadernas bestridande samt*

III) *i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande.*

I förstnämnda afseende har Kongl. Maj:t, såsom förut nämnts, föreslagit, att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skulle bestridas genom afgifter af vederbörande skoldistrikt och fyllnadsbidrag af staten.

Uti det under mom. III) angifna afseendet har Kongl. Maj:t föreslagit, att skoldistrikt skulle vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 6 kronor för hvarje af de under D), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekomme lönетillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskolelärare-tjenst;

att denna afgift skulle utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning komme i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönетillskottet för året; samt

att nämnda afgift skulle erläggas på det sätt, att statskontoret och Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönетillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skulle utgå, afdroge 6 kronor, hvarefter de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifterna skulle insändas till statskontoret;

Såsom af statsrådsprotokollet inhemtas å sid. 7 har departementschefen, i likhet med komitén, ansett, att något bidrag till ålderdomsunderstödet icke borde från lärarnes och lärarinnornas sida ifrågakomma och att således kostnaderna därför borde bestridas genom bidrag af kommunerna och staten.

De hufvudsakligaste skälen för denna departementschefens åsigt synas hafva varit: att de ordinarie folkskolelärarne icke sjelfve bidraga till sin pensionering; att, då det icke uteslutande berodde på lärarne och lärarinnorna sjelfva att qvarstanna i tjensten, det vore orättvist, om de skulle tvingas att af sin knappa lön afstå en del, utan någon säkerhet för att vinna en motsvarande fördel, samt att, äfven om man föreskrefve, att de af lärarne och lärarinnorna erlagda bidragen i alla händelser skulle komma dem till godo under form af ålderdomsunderstöd, jemväl mot en sådan anordning med fog kunde invändas, att lönerna för de flesta bland hithörande lärare och lärarinnor vore nätt och jemnt afpassade efter lefnadsbehofven för dagen och därför icke tålde vid någon afbränning, hvartill komme, att bland dessa lärare och lärarinnor en stor mängd stannade vid skolan blott en kort tid, hvadan deras afgifter, äfven sedan de ökats med statens och kommunens bidrag, blefve otillräckliga att förskaffa dem en nödtorftig bergning på ålderdomen.

Dessa skäl hafva icke varit för utskottet öfvertygande. Med stöd af Riksdagens förenämnda skrifvelse, deri Riksdagen ifrågasatt, huruvida icke lärarne och lärarinnorna sjelfva borde vara skyldiga att bidraga till ålderdomsunderstödet, har utskottet ansett nödigt att jemväl lärarne och lärarinnorna sjelfva i någon mån bidraga till beredande af berörda understöd. Dervid har utskottet ledts mindre af sparsamhetskäl än af hänsyn till vigten deraf, att sjelfförsörjningsprincipen måtte äfven beträffande denna klass af medborgare blifva i möjligaste mån tillämpad.

Den omständighet att folkskolelärarne icke bidraga till sin pensionering synes utskottet därför icke böra inverka på denna fråga. Detta förhållande bör ju snarare anses såsom ett undantag från hvad i sådant afseende i allmänhet bör ega rum än som en regel, hvilken bör vinna utsträckt tillämpning. Icke heller äro de grupper af lärare och lärarinnor, om hvilka här är fråga, i öfrigt med de ordinarie folkskolelärarne likställda. Alla äro t. ex. icke examinerade; och då, såsom komitén upplyst, många bland dem efter en kort tid lemna skolan, kunna dessa skäligen icke hafva anspråk på att kommunen skall hafva samma intresse att, utan ringaste bidrag från deras sida, genom årliga afgifter tillförsäkra dem ålderdomsunderstöd. Samma corpsanda bör inom dessa grupper af tjensteinnehafvare som inom andra dylika göra sig gällande, så att de, som af fri vilja eller eget förvållande efter få år lemna sin tjänst i skolan, ej ogera se, att de genom sina bidrag i någon mån medverka till beredande af ålderdomsunderstöd åt dem af deras kamrater, som i tjensten qvarstanna. Någon rätt för dem, som i förtid lemna tjensten, att sedermera tillgodonjuta de erlagda bidragen under form af något mindre ålderdomsunderstöd har utskottet därför ansett icke böra medgifvas, helst ytterst sällan torde förekomma att skolråd från tjensten skilja lärare eller lärarinna, som oförvitligen skött densamma.

Hvad vidare beträffar ifrågavarande lärares och lärarinnors förmåga att erlagga en mindre årlig afgift, torde deras löneförmåner, i synnerhet med inräkning af hvad de in natura bekomma, i de flesta fall icke vara så knappa, att de icke skulle kunna afvara ett sådant afgiftsbelopp, begränsadt till 4 kronor om året, för att derigenom trygga sig mot eventualiteten att i sin ålderdom falla andra till last. Tillstyrkande det af Kongl. Maj:t föreslagna, enligt utskottets mening väl funna sätt för upptagande af skoldistriktens afgifter, har utskottet därför ansett böra föreskrifvas, att skoldistrikt skall vara skyldigt att

såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje hithörande lärare eller lärarinna, med skyldighet för vederbörande lärare eller lärarinna att vidkännas ett årligt afdrag å lönen af 4 kronor.

IV) *I afseende å villkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp.*

Förutom de vilkor Kongl. Maj:t för åtnjutande af sådan rätt föreslagit har utskottet ansett jemväl böra föreskrifvas, dels att understödssökande skola förete intyg af vederbörande skolråds ordförande om oförvitlig tjenstgöring under hela den tjenstetid, de åberopat, dels ock, enligt hvad utskottet här ofvan under I) anfört, att såsom tjenstetid skall räknas hel tjenstgöring allenast i sådan beställning, för hvars aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutits.

Bland ifrågavarande vilkor har Kongl. Maj:t föreslagit: att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skulle, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande oförvållad anledning icke vidare ansåges fullt lämplig att sin tjenst sköta, vara berättigad att efter afgång från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjensteår uppgår till	till belopp af
75 år	100 kronor
76 „	110 „
77 „	120 „
78 „	130 „
79 „	140 „

Då för ifrågavarande lärare och lärarinnor hittills icke erlagts några afgifter, synas utskottet de föreslagna understöden skäligen kunna minskas. Under det Kongl. Maj:t föreslagit dem till samma afkortade understödsbelopp som under b) föreslagits för de lärare och lärarinnor, som efter uppnådda 25 tjensteår fyllt 50—54 år, har utskottet deremot ansett lämpligare att understödsbeloppen icke bestämdes till högre belopp än de afkortade understöd, hvilka under a) föreslagits för lärarinnor, som efter 25 tjensteår fyllt 45—49 år, och sålunda utgå:

om summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till

med belopp af

75 år	70 kronor
76 ”	75 ”
77 ”	80 ”
78 ”	85 ”
79 ”	90 ”

Såsom en följd häraf torde böra föreskrifvas, att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjänstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla understöd till belopp af 100 kronor, i stället för, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, helt understöd.

Då i allmänhet för rätt till lönetillskott fordras en tjänstgöring af minst 8 månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor, har utskottet ansett att tjänsteåret bör bestämmas till denna längd. Lika med komiterade och departementschefen har utskottet ansett ett visst minimiantal undervisningstimmar i veckan böra fastställas för rätt till understöd. Komitén har i sådant afseende föreslagit att 20 undervisningstimmar i veckan skulle anses såsom hel tjänstgöring; Kongl. Maj:t deremot att 18 timmar skulle derför erfordras, emedan skolor faktiskt funnes, i hvilka på grund af vissa lokala och andra omständigheter undervisningstiden, åtminstone vissa tider om året, måste inskränkas till 18 timmar i veckan. Utskottet anser emellertid en tjänstgöring af endast 18 timmar i veckan, hvilken ju gifver den tjänstgörande godt tillfälle till annan sysselsättning, vara allt för ringa för att böra medföra rätt till ålderdomsunderstöd. Enär svårigheter icke torde möta mot att öka undervisningstiden å de orter, der den nu utgör endast 18 timmar i veckan, har utskottet ansett sig böra biträda komiterades förslag i denna del.

Med afseende å de sannolika *kostnaderna* för beredande af ifrågasvarande understöd får utskottet hänvisa till den redogörelse, komitén å sid. 41-46 i sitt betänkande lemnat för de successiva belopp, som, under förutsättning att understöden skulle börja att utgå redan år 1892, sannolikt under de närmaste åren skulle blifva behöfliga.

Då emellertid den nu ifrågasatta understödsanstalten först med år 1893 kunde träda i verksamhet och medel för understödskostnadernas bestridaude kunde finnas att tillgå först från och med nämnda år, hade

departementschefen, enär deraf blefve en följd, att kostnadssummorna måste i någon mån modifieras, låtit verkställa en ny beräkning af dessa summor, lämpad efter nuvarande förhållanden, hvarvid befunnits, att årliga medelkostnaden för ifrågavarande understöd skulle uppgå till 205,200 kronor, samt att det årliga medelvärdet af kommunernas afgifter kunde beräknas till omkring 54,000 kronor, hvartill komme omkring 2,000 kronor för de e. o. lärarne och lärarinnorna, hvadan statsverkets egen årliga medelkostnad skulle komma att uppgå till omkring 149,000 kronor.

Genom de af utskottet förordade ändringarna i Kongl. Maj:ts förslag skulle denna statsverkets kostnad komma att ej obetydligt minskas. Då utskottet nemligen föreslagit att skoldistrikt samt lärare eller lärarinnor skola bidra med tillsammans 10 kronor om året för hvarje lärare eller lärarinna, bör ofvan angifna inkomstsumma, 54,000 kronor, komma att ökas med $66\frac{2}{3}$ procent till omkring 90,000 kronor, hvartill för de e. o. lärarne och lärarinnorna torde kunna påräknas 4,000 kronor om året, hvadan således statsverkets kostnad för ifrågavarande anstalt, enligt utskottets förslag, skulle kunna nedbringas till i jemnadt tal 110,000 kronor om året. Vid bifall till utskottets förslag beträffande storleken af understödsbeloppen åt de före år 1880 anstälde lärarne och lärarinnorna äfvensom till utskottets öfriga ändringar torde emellertid denna kostnad komma att ytterligare minskas.

Såväl enligt Kongl. Maj:ts som enligt utskottets förslag skulle den sannolika medelkostnaden först efter ett par tiotal af år uppnås. Enligt departementschefens utredning skulle under år 1893 understöds-kostnaden komma att uppgå till omkring 40,000 kronor under det att i afgifter från skoldistriktet vore att påräkna omkring 44,000 kronor. Enligt utskottets förslag deremot skulle under samma år å ena sidan understödskostnaden något minskas och å andra sidan inkomsterna af kommunernas och de enskildes afgifter ökas till omkring 74,000 kronor, hvadan således ett öfverskott af omkring 34,000 kronor vore att tillgå för förvaltningskostnadernas bestridande och framtida behof.

I afseende å bestridande af kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1893 har, såsom förut nämnts, Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva,

att Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blefve erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Kongl. Maj:t, i

den mån från skoldistriktet influerna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten inginge, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas hertill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Då Kongl. Maj:t dervid tillika för Riksdagen tillkännagifvit, bland annat, att Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhörde anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, kommer att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, föreligger alltså icke för närvarande att pröfva hvad i sådant afseende må synas lämpligt, men har utskottet i detta sammanhang velat uttala den mening, att det af direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning uppgjorda förslag till stat för anstalten, hvilket återfinnes å sid. 32 i statsrådsprotokollet, synes utskottet väl högt beräknadt.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet, som föreställer sig att det blifvande reglementet för den nya anstalten kommer att utfärdas i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut i anledning af utskottets förslag, hemställa:

A) att Riksdagen må godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor:

I) i afseende å anstaltens ändamål:

att anstalten, hvilken benämnes småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödanstalt och träder i verksamhet med år 1893, afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, dock icke åt lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna undervisningen hörande skolor;

II) i afseende å kostnadernas bestridande:

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af dels veder-

börande skoldistrikt, dels vederbörande lärare och lärarinnor samt fyllnadsbidrag af staten;

III) *i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande:*

att skoldistrikt skall vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje af de under I) afsedda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskoleläraresetjänst, med skyldighet för vederbörande lärare eller lärarinna att å sin lön vidkännas ett årligt afdrag af 4 kronor;

att denna afgift å 10 kronor skall utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning kommer i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönetillskottet för året; samt

att nämnda afgift skall erläggas på det sätt, att statskontoret och Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönetillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skall utgå, afdrager 10 kronor, hvarefter de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifterna insändas till statskontoret;

IV) *i afseende å villkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp:*

att rätt till understöd från anstalten skall, under de villkor som i öfrigt bestämmas, tillkomma hvar och en af de under I) afsedda lärare eller lärarinnor, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlemnandet till vederbörande skolråd af sin ansökan om understöd varit i tjänst anställd;

att understödssökande skola förete intyg af vederbörande skolrådsordförande om oförvitlig tjänstgöring under hela den tjänstetid de vilja lägga till grund för ansökningen;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 150 kronor för år;

att rätt till helt understöd skall efter afgång från tjensten tillkomma lärare eller lärarinna, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjensteår;

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnads-ålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjensteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgång från tjensten erhålla understöd till ett belopp af 100 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjenst, skola, efter uppnådda 25 tjensteår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, vara berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökan, efter afgång från tjensten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,		
som fyllt 45 år.....	70 kronor	
" " 46 ".....	75 "	
" " 47 ".....	80 "	
" " 48 ".....	85 "	
" " 49 ".....	90 "	
b) lärare eller lärarinna,		
som fyllt 50 år.....	100 kronor	
" " 51 ".....	110 "	
" " 52 ".....	120 "	
" " 53 ".....	130 "	
" " 54 ".....	140 "	

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnads-ålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och af förut nämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sin tjenst sköta, likaledes vara berättigad att efter afgång från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till	till belopp af
75 år	70 kronor
76 „	75 „
77 „	80 „
78 „	85 „
79 „	90 „

att lärare eller lärarinna, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänsteår, men genom obotlig sjukdom blifvit urständsat att vidare sköta sin tjänst, skall ega att, derest han eller hon tjänstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 70 kronor;

att tjänsteår skall med afseende på rätt till understöd räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjänstgjort minst 8 kalendermånader, och att med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, skall verkställas en sammanläggning och reduktion, med beräkning af 8 månader på hvarje år;

att med afseende på rätt till understöd hel tjänstgöring skall beräknas omfatta minst 20 undervisningstimmar i veckan;

att i lärares eller lärarinnas tjänstetid skall inräknas hel tjänstgöring i sådan beställning vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, för hvars aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutits;

att, om den, som börjat att uppbära understöd från anstalten, mottager nytt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon för den allmänna folkundervisningen inrättad skola, han eller hon skall förlora understödet för den tid, under hvilken han eller hon uppbär lön såsom lärare eller lärarinna, dock med undantag för det fall att en understödstagare vid sjukdoms- eller annat tillfälligt förfall för tjänstgörande lärare eller lärarinna under kortare tid vikarierar för denne;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall förlora sitt understöd;

att den, som under loppet af fem år ej uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om han eller hon sedermera ånyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion, om och i hvilken mån han eller hon åter må inträda i sin förra rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, utan att dertill ega Kongl. Maj:ts tillstånd, derigenom förverkar understödet för den tid, han är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte, eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjenst, hans rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och vidtaga med början af månaden näst efter den, under hvilken läraren eller lärarinnan upphört att åtnjuta lön, eller ock — der lärare eller lärarinna, som först efter afgången från tjensten, men inom ett år derefter, inlemnat sin ansökan om understöd, särskildt hemställt, att denna måtte pröfvas med afseende på hans eller hennes efter afgång från tjensten uppnådda högre lefnadsålder och dermed möjligen följande rätt till högre understödsbelopp — med början af månaden näst efter den, under hvilken han eller hon till vederbörande skolråd ingifvit ansökning att från anstalten erhålla understöd;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, under hvilken understödstagare afidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd af nu ifrågavarande slag ej må för understödstagarens gäld i mät tagas;

V) i afseende å utbetalning af understöd:

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten; samt

att, om understödstagare är boende i landsorten, han skall vara berättigad att efter hos styrelsen för anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om

hans hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från styrelsen få understödet med allmänna posten i rekommenderadt eller assureradt tjenstebref kostnadsfritt sig tillsändt;

VI) *i afseende å understödsanstaltens styrelse och förvaltning:*

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, och att tills vidare dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma samt dess förvaltning; samt

B) att Riksdagen må medgifva att Kongl. Maj:t må för år 1893 bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr varda erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Stockholm den 10 maj 1892.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Herrar *C. E. Casparsson* och *P. Andersson* hafva begärt få antecknadt, att de icke inom utskottet närvarit vid förestående ärendes behandling.